

**Bruno Tindemans
Vickie Dekocker**

**NAAR EEN
NIEUW
SOCIAAL
CONTRACT
VOOR DE
21STE EEUW**

10 IDEEËN VOOR
DE TOEKOMST

D/2019/45/361 – ISBN 978 94 014 6268 6 – NUR 805, 807
Vormgeving cover: Gert Degrande | De Witlofcompagnie
Vormgeving binnenwerk: Studio Lannoo

© Bruno Tindemans, Vickie Dekocker & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2019.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden en
of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie,
microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus

Vaartkom 41
3000 Leuven
België

www.lannoocampus.be

Postbus 23202
1100 DS Amsterdam
Nederland

www.lannoocampus.nl

INHOUD

Over de nood aan ideeën voor de toekomst	7
Leeswijzer	10
Deel I: Signalen uit een veranderende omgeving	11
I Gebrek aan rendement	12
II Representatie als sturing	17
III Uniformisering als norm	23
IV Werk als driver voor sociaal contract	25
Deel II: Naar een nieuw paradigma	29
Deel III: Tien nieuwe principes	35
I Iedereen lerende	36
II Iedereen ongelijk	38
III Universeel recht op individueel leren	42
IV Stop met leren voor een job	44
V Stop aan arbeidstijd als eenheid	46
VI Leerbaar leren is een must	48
VII Weg met bemiddeling	50
VIII Stop aan de sector als eenheid	53
IX Tijd voor ‘fit for purpose’	58
X Innovatie als driver voor democratie	64

Call to action!	67
Over de auteurs	71
Eindnoten	72

OVER DE NOOD AAN IDEEËN VOOR DE TOEKOMST

Dit manifest is een kritische oefening over hoe we het in de toekomst beter kunnen doen. Dit manifest is een voorstel van ideeën die ons daarbij kunnen helpen.

België en Vlaanderen kenden decennialang een sociaal contract¹ tussen werkgevers, werknemers en overheden om de verdeling van kennis, inkomen en macht gelijk te verdelen en structurele ongelijkheden weg te werken. De instellingen die op dit sociaal contract gebaseerd zijn, zorgden voor stabiliteit, inclusiviteit en zekerheid bij burgers. De versnelling van de veranderingen in de omgeving zet dit sociaal contract onder druk. Daarmee daalt ook de legitimiteit en het vertrouwen in de instellingen die erop gebaseerd zijn. Is er nood aan een nieuw sociaal contract? Er is zeker nood aan nieuwe ideeën voor de toekomst.

In een wereld die gekenmerkt wordt door versnellende verandering, toenemende complexiteit en onzekerheid is het moeilijk om de nieuwe principes al helder te krijgen: waar tekenen die nieuwe breuklijnen zich af om een nieuw contract op te stellen? Het stof is nog niet gaan liggen. De mist is nog niet opgetrokken.

In dit manifest proberen we toch al samen te brengen wat de veranderende omgeving verlangt en welke nieuwe ideeën voor verbeteringen kunnen zorgen. Het is belangrijk dat we niet wachten tot alles duidelijk is en de horizon glashelder: als we te laat in actie schieten, lopen we een groot risico op sociale ontwrichting omdat vele mensen niet meer mee kunnen.

Wij kijken zonder vooroordelen en ongebonden naar de evoluties. Dat we geboren zijn in een vrij land met het recht om na te denken en te gaan stemmen, geeft ons ook de plicht om ons te informeren over maatschappelijke ontwikkelingen en er invloed op uit te oefenen – hoe klein ook. Maar veel van de actuele oplossingen lijken remedies voor de problemen van gisteren. Zelden of nooit zien we ideeën die ons gidsen voor de toekomst. Zonder nieuwe ideeën blijven we te laat komen.

Welke nieuwe ideeën kunnen ons gidsen om hier uit te raken? Onze focus ligt op het inbeelden van wat onze structuren en overlegprocessen zouden kunnen zijn, en van hoe het sociaal contract er zou kunnen uitzien. We vinden alvast dat in een kennismaatschappij leren voor iedereen leerbaar moet zijn, net zoals werk voor iedereen werkbaar moet zijn. Dat er een *universeel* recht moet komen om *individueel* te leren, nu dit stilaan mogelijk wordt. We poneren de idee dat de arbeidstijd als eenheid afgedaan heeft, dat ook arbeidsbemiddeling een

concept uit de vorige eeuw is, en dat sectoren niet langer de beste eenheid zijn om sociale afspraken te maken. Verder dient de overheid zich te moderniseren om deze doelstellingen te halen (*fit for purpose*) en kan sociale grassrootsinnovatie het democratische draagvlak versterken.

Het doel van dit manifest is dan ook een impliciete *call to action* om te durven vernieuwen.

Want wanneer wij reflecteren op onze structuren en maatschappelijke overlegprocessen overvalt ons steeds meer de vrees dat we met koffers en rugzakken vol verleden op reis gaan naar een toekomst waarin we hadden kunnen lopen en dansen indien we niet hadden moeten sjouwen met die zware bagage.

Durven we die koffers achter te laten? Durven we verder zonder?

Dr. Bruno Tindemans   Antwerpen

Dr. Vickie Dekocker   Gent

LEESWIJZER

In dit manifest beschrijven we signalen uit de toekomst die de principes van het verleden uitdagen. Die signalen worden in een eerste deel weergegeven. De verschuiving naar een nieuw paradigma beschrijven we in een tweede deel. Daarbij tonen de signalen dat we opschuiven naar een nieuw paradigma waarin de factor werk als een van de primaire drivers voor een sociaal contract afneemt. Het derde deel beschrijft de nieuwe principes die ons kunnen leiden in het nieuwe paradigma.

Dit manifest wil mobiliseren, aanzetten tot nadenken en tot in beweging komen: het sluit dan ook af met een *call to action*.